

Läroverket som blev Rådhus.

Den byggnad som vi idag kallar Rådhuset, var från början uppförd som skolhus(1867) och hette Jönköpings elementarläroverk. I 1878 års nya skolordning ändrades detta och namnet blev Jönköpings Högre Allmänna Läroverk. Som skolbyggnad blev den snart för trång och ombyggnationer var nödvändigt. Den första anpassning man gjorde var att ta bort gymnastiksalen, som låg i mittskeppet i nedervåningen och bygga ett helt nytt skolhus på ”Vallområdet”. Detta stod klart 1881 och är fortfarande gymnastiksal till Per Brahegymnasiet.

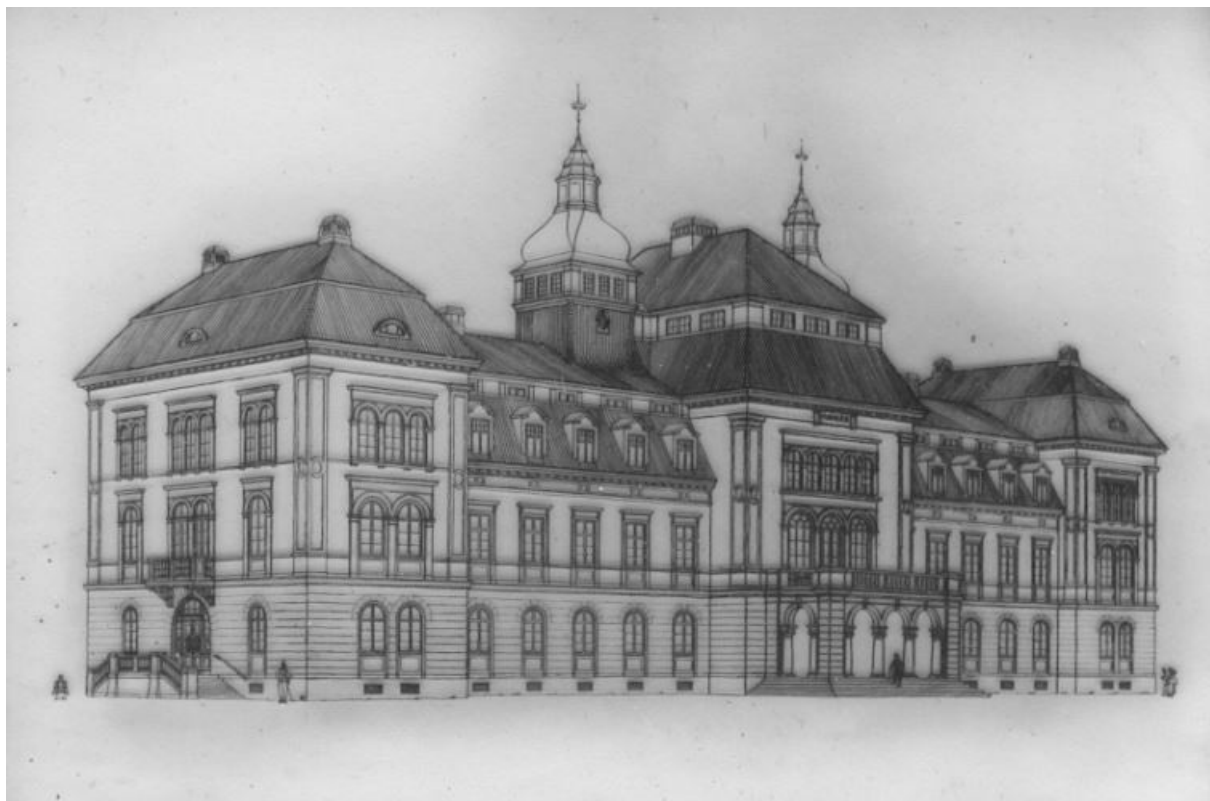
Men lokalerna i Läroverket var och förblev för trånga. Nya lokaler hyrdes ”på sta'n”, men en mer permanent lösning var nödvändig. Stadens fäder var inte så intresserade av skolfrågan, delvis tyckte de inte att det var deras bord, men samtidigt dök ett annat problem upp. Erik Dahlbergs Rådhus vid Hovrättstorget började bli för litet för stadens administration och en tanke väcktes. Bygg ny skola och ta över Läroverket som Rådhus.

Samtidigt pågick i kollegiet i Läroverket en strid. Lärarna ville bygga ett nytt Läroverk, men rektorn och några äldre kollegor tyckte att detta var ovärdigt och skulle innebära byggandet av ett ”överloppshus”. Nåväl stridigheterna bordlades, en kommitté med folk från både staden och skolan tillsattes och alla var överens om lösningen. Nytt Läroverk och Rådhus i det gamla. Det fanns bara ett villkor. Att pengar kunde erhållas från Visingsöfonden.

Denna fond är faktiskt värd ett eget kapitel. Redan när det ursprungliga Läroverket byggs 1867 kommer en stor del av pengarna(30 000 kronor) från Visingsöfonden. När så den separata gymnastikbyggnaden byggs är en stor del finansierad(50 000 kronor) via Visingsöfonden(skolegods-fonden). Nu skall det vara grunden för ett nytt hus(30 000 kronor). Vad var detta för en fond med till synes outtömliga resurser?

Fondens upprinnelse är Per Brahe den yngres bildande av en skola på Visingsö. För att ge den resurser att överleva skänkte Per Brahe ett antal hemman och denna skolegods-fond är fortfarande bestående. Efter många turer i samband med reduktionen under Karl XI 1681 och andra rättstvister bestämdes 1811 att Visingsöskolan i brist på elever skulle överflyttas till Jönköping och att fonden skulle flytta med. Ur denna kassakista östas alltså medel till skolbyggnader och skolegods-fonden finns kvar än idag innehållande ett antal fastigheter i både Östergötland, Västergötland och Småland.

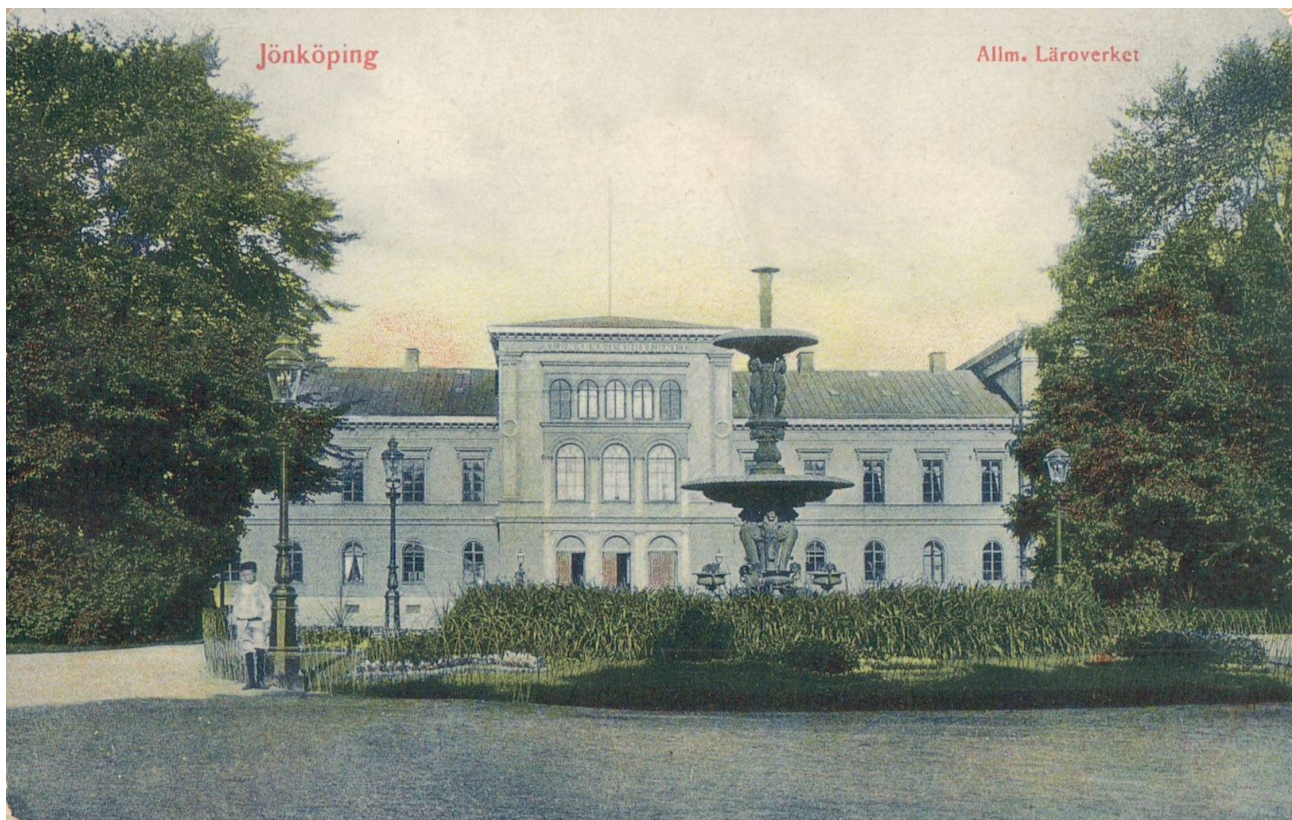
En byggnadskommitté tillsattes och den 31 oktober 1912 lämnade denna ifrån sig tre olika alternativ, varav ett kan ses på detta foto:

Inget av dessa förslag kom till utförande. De kostade 133 500 kronor, 258 500 kronor och 240 000 kronor. Inget av förslagen antogs, de ansågs kosta mycket och inte ge några större utrymmen, utan byggnadens exteriör, med ett par små kompletteringar, behölls. Invändigt hade redan tidigare gymnastiksalen gjorts om och nu gjordes även den stora samlingsalen i mitskeppets övre del om.

Den 6 november 1914 var det dags för invigning av det nya Rådhuset. Enligt stadsfullmäktiges ordförande direktör Hartman var det ingen slump att invigningen ägde rum på detta historiska datum. ”Man hade nämligen med denna akt ytterligare hugfästa minnet av den stor konung som på ett så kraftigt sätt ingrep i vår stads utveckling.”. Invigningen som skedde klockan 6 om aftonen, var inramad av den spelande vattenfontänen med tända gaslampor och runt den nya entren till Rådhuset hade anbringats fyra elektriska lampor. Inkomna i foajen möttes festdeltagarna av Smålands Artilleriregementes musikkårs om spelade och marskalkar anvisade de inbjudna till sina platser.

Över 500 gäster var bjudna och vilka var där? Drätselkammarens ledamöter, stadens ämbets- och tjänstemän, representanter för hovrätten och landsstaterna, officerskåren, underofficerskåren. Läroverkets lärarkår och så vidare. Ett antal tal som prisade det nya huset och framförallt hur billigt ombyggnaden hade blivit följde.

Vad innebar ombyggnaden då? Interiört var det framförallt en anpassning av stora salen i bottenvåningen som byggdes om och att ett antal brandsäkra arkiv skapades. Ansvarig för utformning var stadsarkitekt Atterström och han hade gott varsamt fram. Den allmänna uppfattningen att man inte fick göra om något nämnvärt på utsidan. Ändringarna blev få. Ursprungligen fanns det tre dörrar i mittskeppet. De två yttre gjordes om till fönster och en dörr i mitten sparades. Två kolonner sattes upp på ömse sidor av entrén och ovanför dessa sattes en balkong upp. Under balkongen finns stadens vapen. Dessutom fick entrén en pampig trappa i huggen sten. Rådhuset är i stort sett oförändrat utvändigt än idag efter 100 år. Dock ritade stadsarkitekt Göran Pauli en påbyggnad av huset som skedde 1940 och enligt min åsikt har detta inte direkt höjt skönhetsvärdet.

Vindsvåningen behövdes dock för att skapa fler kontor. I dag är ju en ringa del av kommunens förvaltning förlagd till Rådhuset. Förslag finns att återigen bygga en ny kommunal förvaltningsbyggnad och centralisera all administration. Vad kommer då att ske med "Vita huset"? Den som lever får se.

Lennart Lindberg

Källor:

Gränna Visingsö historia

Göran Åberg Högre Allmänna Läroverket i Jönköping 1878-19685

Gudmundsgilletts årsböcker